

JUGOSLOVANSKI OBRITNIK

GLASILO „JUGOSLOVANSKE OBRTNE ZVEZE“ V LJUBLJANI

List izhaja dvakrat na mesec, in sicer 1. in 15. vsakega meseca, ter stane za celo leto

20 K, za pol leta 10 K, posamezna številka velja 1 K. — Inserati po dogovoru. — Roko-

piši se ne vračajo. — Uredništvo in upravnishstvo: Ljubljana, Sodna ulica št. 11.

Volilni oklic.

Obrtniki! Volitve v državni zbor so tu; prvič v takozvani svobodni Jugoslaviji. Svobodna pa bo šele, če jo bomo res svobodno ustvarili.

Naloga državnega zbora je napraviti ustavo, to je vse temeljne zakone, na katerih naj se potem gradi ves državni sestav. Ne sme nam biti vseeno, kakšni naj so zakoni, po katerih naj se ravna vse naše javno življenje. Vera, katero nas je učila naša mati, mora dobiti jamstva in izraza v zakonu. Ona nam ne sme biti deseta briga. Naši nasprotniki so si in si še mislijo: nas vera ne briga, zakoni so lahko tudi brez verske podlage. Ta trditev pa ne odgovarja resnici, če pomislimo, da je ravno v veri — morala. Ravno zaradi tega ne smemo pospeševati tistih strank, ki sovražijo in zametujejo vse, kar je verskega. Nam očetom, ki nam je mati vsadila v srce vero, ne sme biti vseeno, ali naj se naši otroci vzgajajo v verskem ali v protiverskem duhu. Protiverski duh pa je duh materializma. Zato obrtniki, v boj za poslance, ki nam jih predlaga naša stranka.

Važna usoda se ima odločiti že v prvem izvoljenem parlamentu z uzakonitvijo ustave, z odločitvijo načelnih ustavnih pojmov: centralizma ali avtonomizma. Mi smo za čim širjo avtonomijo. Naši nasprotniki, ki se nam ponujajo v raznih oblikah, včasih kot izraziti zagovorniki svobode, včasih kot nadstrankarji, ali pa tudi kot priveski samostojnih obrtnikov, se hočejo zadnji čas tudi eksponirati za avtonomizem, dasi so do zadnjega časa bili strastni zagovorniki centralizma. Bili so posebno proti naši pokrajinski vladi v kolikor je nje kompetenca sploh še ostala po »zaslugah« teh odkritih boriteljev.

Ne verujte tem krivim prerokom, saj jih že po dosedanjem delovanju dovolj poznate. V boj za avtonomijo! Dosedanje vladanje nam je pač že dovolj jasno poka-

zalo, da se kar čez noč ne da vpeljati tak centralizem, kakor si ga nekateri žele. Mi smo lastno pleme, naša kultura nadkriljuje nekatera druga plemena in zato se hočemo v vsem, v čemer nam ni strogo potrebno skupno vladanje, sami vladati. Dovolj smo preskusili v tem kratkem času posebno mi obrtniki in trgovci, kaj je centralizem. Hočemo pa tudi gospodarsko živeti in se razvijati. Razmere, ki nam jih je dosedanja, nikoli dovolj centralistična vlada uveljavila, so za nas nevzdržljive. Ne moremo na nikak način nadalje podpirati takega režima. Ura, da se ga znebimo, je prišla.

Zagovorniki centralizma so pa obenem zagovorniki kapitalizma. Prav je, da se varčuje, da se zbira prihranke, da, celo dolžnost vsakega poštenega človeka, posebno še obrtnika, ki je velikokrat navezan na svoje lastne prihranke. A varčevanje v tem pomenu ni še ekvivalentno s kapitalizmom.

V kratkem času le poskusnega centralizma v naši državi, smo žal spoznali, kako ljudje, kot bankirji, dobavitelji in izvozniki kar čez noč pridejo do milijonov; ljudje, ki niso še pred kratkim časom pomenili nič drugega kot veliko ničlo. Ti se danes kopljejo v denarju velikokrat na naš račun. Razumevno je, da se ti ogrevajo za centralizem, ker računajo z oddaljenim Belgradom, kjer vladajo še bolj koruptne razmere. Zavedajo se, da bi se jim potem njih nenasitni mošnjiček le še vedno bolj in bolj napolnjeval. Ljudje, ki se čestokrat vtikajo v razna podjetja in trgovino na škodo legitimnim, domačim podjetnikom in trgovcem, se gotovo ogrevajo za takšne razmere. Ne smemo dopustiti, da bi te vrste ljudje prišli do moči. Moremo pa to preprečiti samo in edino le samo potom volitev. Zavedni obrtniki, na plan. Vsi na agitacijo! Čas je, da pristrižemo perutem elementom. Poučite svoje prijatelje, znanke in somišljenike o veliki važnosti volitev.

Ne dajmo se begati tistim, ki so pred kratkim odrekli kompetenco imenovanja šolskih nadzornikov našim poverjenikom. Ne dajmo se begati tistim, ki danes sklicujejo posvetovanja o avtonomiji, istočasno pa odrekajo vsako veljavo naši pokrajinski vladi. Ne poslušajmo pa tudi tistih naših stanovskih tovarišev, ki se delajo nadstrankarske, v resnici pa je celo njih delovanje prikrojeno v smislu bankirske in centralistične politike, kar so večkrat že prej in tudi ravno zadnje dni dokazali. Z barvo na dan. Mi se ne strašimo povedati kdo smo in kaj da želimo. Zahtevamo, da smo na naši zemlji lastni gospodarji. Ne maramo, da bi se tuja čifutska podjetja priseljevala k nam, da bi to priseljevanje podpirali še gotovi politični višji uradniki. Ne maramo, da bi se industrija tujih državljanov na našem ozemlju nacionalizirala, nacionalizirala z vednostjo centralnih uradnikov po ljudeh, ki so vse prej kot industrijci.

Obrtniki, mi hočemo voliti le tiste, ki poznajo naše težnje, ki so izšli izmed nas in ki bodo za nas delovali. Delujte z vso močjo za listo, ki jo postavi naša SLS. To listo se sestavi sporazumno s Kmetško, Obrtno in Delavko zvezo. Bodite prepričani, da bodo oni, ki bodo izvoljeni, zastopali vsekdar krepko in samozvestno povsod naš obrtni stan. Volitve so potrebne, vsak glas pride do veljave.

Na delo torej! Če storimo vsi svoje dolžnosti, nam je uspeh zagotovljen.

Volivni odbor »Jugoslovanske obrtne zveze«.

Naša bodoča trgovinska politika.

Piše I. O.

Ni še sklenjen in podpisan mir, niso še natančno določene meje bodočih držav.

Gotovo je, da so bili v precejšnji meri vzroki zadnje dolgoletne vojne tudi gospodarski in trgovsko-politični odnosi ali in-

teresi raznih nasprotujočih si struj, ki so se borile za prvenstvo na tem polju. Vsaka država je gledala, da si je ustvarila svojo industrijo, koje smoter je bil, nuditi v prvi vrsti ljudski masi čim najbolj cenene potreščine; potem šele, da je izkoristila od narave ji podane prvine. Te je pretvarjala v polizdelke, jih razpečavala in nudila nadaljnim porabnikom, kateri so jih izpopolnjevali in izdelovali v popolne izdelke, jih razpečavali ali v državi sami, ali pa križem sveta.

Tudi bivša avstro-ogrška država je imela industrijo, in sicer Avstrija svojo, Ogrska svojo. Če govorimo o avstrijski industriji, mislimo tu na vso avstrijsko industrijo. Vsled političnega sistema bivše avstrijske vlade, je bila industrija večinoma v rokah Nemcev. Izjema je bila samo pri češki industriji. Pri nas n. pr., dasi je bilo precej industrije, so jo imeli skoro vso v rokah Nemci. Ogri so svojo industrijo sila negovali, posebno v novejšem času, ter z njo izdali ogromne vsote. Ugoden teren za to jim je bila Hrvatska.

Ta promet je pospeševala zaščita zakona in privolitev tujih samostojnih podjetnikov, posebno veliko judovskega elementa. Diametralna os je bila Pešta—Reka in od tu naprej v svet; cilj se jim je bil sila posrečil.

Avstro-Ogrska, četudi je bila precej agrarna država, je imela industrijo že razvito, na vsak način pa v ugodnem poteku. Vzrok, da se to razvijanje ni hitreje vršilo, je bil političen: ekstremnost Nemcev in Madžarov, ki so hoteli vse druge v monarhiji živeče narode zaslužniti in upropastiti.

Avstro-Ogrska je imela gotove stvari za izvoz, morala pa je druge uvažati, in to ne le surovine, ampak tudi izgotovljene izdelke. Največ industrijskih izdelkov je izvažala na Balkan. Uvažala je od povsod, največ od posestrinje Nemčije, marsikaj celo ne ravno na ljubo avstrijsko-nemškemu industrijcem. Nemčija je s svojimi popolnejšimi izdelki izpodrivala njen domači, še bolj pa njen izvozni trg.

Da je Nemčija v industriji tekom zadnjih 50 let sila napredovala, ni treba posebej omenjati. Proizvajala je toliko, da doma oddaleč ni mogla vsega porabiti. Iskala si je zunanjih trgov. Najbolj so ji bili na potu Angleži. Brezdvomno je to slednje nasprotovanje zelo pripomoglo k svetovni vojni. Tudi napram svoji posestrinji Avstriji ni imela obzira. Saj nam je znano, kako je Avstrijo izpodrinila pred kakimi 15 leti v Srbiji in leta 1908 v Turčiji. Znano nam je, kako so se, da bi se izognili preveliki carini, ki jo je bivša avstrijska vlada uveljavila kot zaščito domače industrije, preko bivše meje vozili deli strojev

med starim železjem ter se na določenih krajih sestavljali v kompletne stroje.

Potrebni konsum pol- in popolnih izdelkov v bivši monarhiji se je kril deloma z domačimi, deloma z nemškimi izdelki; drugi so prišli le malo v poštev, najmanj pa sosednja Italija. Kvalitativno ti importirani izdelki niso bili ravno slabi, vsaj oni iz Nemčije ne; najslabši med njimi so bili oni iz Ogrske.

Stara avstro-ogrška monarhija se je porušila in z njo se je porušila tudi njena industrija. Glavni dediči te indutrije so postali Čehoslovaki in Jugoslovani. Nekoliko je je odpadlo na Nemško Avstrijo in še manj na Ogrsko. Najboljši del so dobili Čehoslovaki, t. j. deželo, ki je že po naravi najbolj oblagodarjena ter ima največ možnosti do razvitka in do izpopolnitve. Nemška Avstrija je dobila majhen del; za proizvodnjo izdelkov bo odvisna od surovin, ki jih bo morala uvažati. Najslabše pa se godi Madžarom, ki bodo izgubili najbožatejše in najprikladnejše pokrajine. Jugoslovani bomo dobili primeroma ugoden del, žal, da je večinoma vsa industrija na naših tleh v rokah Nemcev in madžarskih judov. Gledati bo treba, da se bo nacionalizirala. Najugodnejša tla za industrijo so seveda pokrajine, kjer živimo Slovenci, in gotovo je, da bomo ta ugodni položaj izkoristili. Bivša Srbija, ki je tudi del sedanje Jugoslavije, ni imela mnogo svoje industrije, in kar je je bilo, so Nemci med vojno večinoma porušili. Srbija je oblagodarjena z naravnimi zakladi, ki jih bo treba dvigniti in izkoristiti; isto se mora trditi tudi o Bosni in Hrvatski. V Jugoslaviji so torej dani vsi naravni pogoji, da si ustvarimo ter izpopolnimo lastno industrijo. Zadostiti bi mogli ne samo svojim potrebam, ampak nekaj celo izvažati. Za vse to pa je treba mnogo časa in neumornega dela. Dokler se nam ne posreči, spraviti industrijo na to stopnjo, bomo primorani uvažati.

Vprašanje, kako bo Nemčija svojo industrijo vpostavila v prejšnji stan, če bo sploh pri tolikšni amputaciji kolonij in krajev, kjer je črpala vire za svoje izdelke, zmožna, je zelo dvomno. Isto velja za malo Nemško Avstrijo. Gotovo je, da je Nemčija za dolgo dobo let izginila iz svetovnega torišča velesil, ki odločujejo v svetovno-gospodarski in trgovski politiki. Če premišljujemo, zakaj se je svetovna borba vsaj v veliki večini vršila, nastane vprašanje, kje in v koliko naj Nemčija v bodoče išče svoj trg. Gotovo pa je tudi, da se država z 80-milijonskim ljudstvom, ki se je še pred nedavnim borila za prvenstvo ali rekord na polju gospodarskega viška, ne sme podcenjevati. S tem dejstvom moramo računati.

Da bode naša država še precej časa navezana na uvoz različnega industrijskega

blaga, je evidentno; vprašanje je, kdo bo naš glavni dobavitelj. Po dosedanjih vidikih se za naše trgovske stike zanimajo štiri velesile, to je Angleška, Francija, Amerika in Italija.

Italija kot najbližji sosed bi pač imela brezdvomno največ koristi, kajti za nas bi bilo najbližje pošiljati tja naš les, žito in živino. Nasprotno nam pa Italija ne more nuditi kaj prida, kajti njeni industrijski izdelki so prvič dražji od drugih, drugič pa slabše kvalitete. Dražji so, ker je Italija navezana na uvoz skoro vseh surovin, ki jih rabi za produkcijo izdelkov; ona forsira industrijo le, ker ima velikansko nadprodukcijo delavskih moči; drugič pa so Italijani šele začetniki v svojih izdelkih. Italija nam bo hvaležna, če ji bomo hoteli oddajati z lesom, žitom in živino našo nadprodukcijo; že danes se namreč kaže, da je Italija teh stvari zelo potrebna. V slučaju pa, da teh slednjih ne bomo spečali v Italijo, bo angleška trgovska mornarica razpolagala z največjo tonažo za izvoz omenjenih stvari iz naših luk v Levant in dalje. Mogoče je, da nas bo skušala Italija prisiliti do zanje ugodne trgovinske pogodbe. Odpor bo pa našla od gori navedenih treh veledržav. Nemčijo in Nemško Avstrijo ne bomo mogli takoj izključiti iz naših trgov, ker je marsikak izdelek v najtesnejši zvezi z že leta običajnimi proizvodi. Vsekako pa bo treba velike previdnosti in zaježiti kolikor mogoče dotok izdelkov iz severozapada.

Naš trg bodo zavzemali v bližnji bodočnosti Angleži, Amerika in Francozi. Treba se nam bo navaditi marsičesa glede dimenzije in oblik; znano je namreč, da se Anglež in Francoz ne prilagodita razmeram odjemalca kakor se zna akomodirati Nemec, ampak nasprotno.

Naši izpopolnjujoči se industriji ne bo škodovalo, ako se seznanimo in prilagodimo tudi drugim in od naših različnim zahtevam.

Glavno pozornost pa bomo morali posvetiti vprašanju, kako izpodriniti tuj kapital. Šibki smo že sedaj in lahko bi se zgodilo, da bi popolnoma podlegli in da bi postal tujec gospodar na naši zemlji. Imamo dovolj in bridkih izkušenj, saj nas je tujec tlačil celo dobo življenja; boljše je napredovati polagoma, pa z lastnimi močmi! Dolžnost naša je, delati na to, da se čim prej nacionalizirajo vsa trgovaška, obrtna in industrijska podjetja. Proč morajo razne privilegirane pijavke. Čim bolj bomo to odlašali, tem težje nam bo odpraviti. Na delo torej, ker le potem bomo mogli prav uživati sad naše svobode.

Ustanovite nemudoma Obrtno Zvezo! Tozadevna pojasnila dobite pri tajništvu J. O. Z. v Ljubljani, ki se bo nahajala od dne 1. novembra v Pražakovi ulici št. 3.

Slovenska vas in slovenska kmeška hiša.

(Sestavila prof. na višji državni šoli o. Grebenc in D. Volavšek.)

(Dalje.)

Drugi tip slovenske vasi je t. zv. obcestna vas, ki je tujega, nemškega izvora, če ni sploh indoevropska. Nastala je ali na povelje graščaka, ki je kratkomalo odkazal svojim podanikom mesta za zgradbo hiš, ali pa pri nas šele v novejši dobi, mnogokrat pod tujim vplivom, ob novo zgrajenih važnih prometnih cestah. V prvem slučaju je razdalja med posameznimi hišami le malenkostna in enakomerna. Hiše so večinoma s pročelji obrnjene proti cesti. Nastale so te vasi, kakor smo že omenili, pod tujim vplivom, ker je široka obcestna vas značilen tip nemške vasi. Kje in v koliki meri je slovenska obcestna vas nastala pod tujim vplivom, bo treba še natančneje preiskovati.

Omeniti še moramo, da imajo slovenske vasi običajno le malostevilno prebivalstvo, dočim se rusinske in madjarske nižavske vasi lahko merijo glede števila prebivalstva z našimi mesteci, kajti štejejo 1—3000 prebivalcev in so v nasprotju z našimi vasi, pri katerih skoraj ne moremo določiti, kje konča prva in kje začenja druga, po več ur hoda druga od druge oddaljene. Vzrok te obljudenosti so tartarski oziroma pri Madjarjih turški napadi in deloma pustinska in močvirna pokrajina. So to dolge obcestne vasi in nam, posebno madjarske, ne nudijo nič tipičnega in samostojnega, ker so večkrat po Turkih požgane, nastale šele v novejši dobi. Isto velja tudi za vzhodne dele Hrvatske in Slavonije, dočim najdemo v srednjem in na goratem Kraškem delu majhne kupčaste vasi z raztresenimi hišami. Enako je tudi v slovenskem delu Primorja in v Dalmaciji, samo s tem razločkom, da so hiše še bolj raztresene. Bosna je ohranila deloma še staro majhno združeno vas.

Iz tega lahko sklepamo, da je oblika vasi v prvi vrsti pač odvisna od krajevnih in podnebnih razmer, ki povzročajo večjo ali manjšo rodovitnost pokrajine. Tudi pri Čehih, ki imajo v nižavju pristno-slovansko ovalno okroglo vasi, pri Poljaki in Rusinih z dolgimi obcestnimi vasi, vidimo v goratih pokrajinah povsod majhne kupčaste vasi. Ta tipično slovenska vas je doma torej tudi pri drugih Slovanih v gorskih pokrajinah. Nekateri nemški narodopisci so tudi to proglasili za nemško last, ker izhaja po njihovem mnenju sploh vse od Germanov, in ker se najde tudi v nekdanjih slovanskih sedaj nemških pokrajinah, kar nam pa še bolj jasno dokazuje njen slovanski izvor. Vsaka slovenska, pa tudi neslovenska vas je takorekoč odprta

zgodovinska knjiga, iz katere se da čitati približno njena starost, njen postanek in razvoj ter mnogokrat kruti boji, katere so bili njeni prebivalci za svoj obstanek. Priča pa nam tudi nadalje o večji ali manjši izobrazbi in o kulturni stopnji, ki so jo dosegli njeni prebivalci. Slovenska vas, ostala boš vedno, bodisi čedna ali nečedna, hrepenenje vseh tistih, ki so zagledali luč sveta pod še tako nizko, slamnato vaško streho, ki so presanjali svoja otroška leta po bujno zelenih vaških lokah in na zamazani vaški cesti.

V toplih pokrajinah se živinorejcu ni treba posebno brigati za živino. Ona ostane tekom vsega leta na prostem. Pri naših podnebnih razmerah je to večinoma nemogoče.

Domača živina je bila že od nekdaj najdražecnejše premoženje in obenem najljubša lastnina kmeta. Za živino skrbi še dandanes marsikateri kmet skoraj bolj kakor za svojo družino, češ, človek si lahko sam pomaga, živina si pa ne more. Ni čudno torej, če je imel živino za vredno, da prebiva z njim skupaj v istem prostoru. Tako je bilo tudi prvotno. To nam dokazuje še dandanes ureditev planinskih pastirskih koč, kjer spi pastir sredi med svojo živino, od te ločen le po nekoliko zvišenem prostoru in s par latami. Isto opazimo v revnih kraških deželah, kjer se nahaja živina stalno ob slabem vremenu in po noči v istem prostoru, kjer prebiva družina. Le nizka pregraja loči v teh bornih kočah živino od človeka. Pa tudi pri nas in drugod in celo pri bogatih kmetih se naselijo čez zimo kokoši v kuhinji ali v izbi v podpečku, od koder lahko tudi slišimo cvilenje mladih pujskov ali pa meketanje koz. Da ni to ravno zdravo za ljudi, je umljivo.

Vendar, ne v toliki meri higienična potreba, pač pa večja množina živine, je prisilila kmeta, da je začel graditi za živino posebne prostore, hleve. Tudi za poljedelsko orodje in vozove, ki jih je rabil pri razširjenju kmetijstva, je postala veža kmalu premajhna. Treba je bilo misliti na gradbo hlevov in drugih gospodarskih poslopij. Tako so polagoma nastala posamezna gospodarska poslopja, ki jih je ali kratkomalo prikrpal hiši, kot podaljšek hiše, ali jih zgradil raztresena brez vsakega reda okoli hiše, ali pa stojijo v pravokotni smeri okoli štirioglatega dvorišča, ali pa slednjič združena pod eno streho v enotni kmetijski dvor, in sicer povišan za eno nadstropje.

Nastali so torej zelo raznovrstni kmetijski dvori. To raznovrstnost je povzročila poleg drugih činiteljev različna sposobnost zemlje in podnebja za to ali ono kmetijsko-gospodarsko panogo. Kakor smo že ome-

nili, je bil v starejši dobi kmet v prvi vrsti živinorejec, kakor je še dandanes pri nas in drugod v goratih in hribovitih krajih. Kmetijski dvor je bil, oziroma je še dandanes v tem slučaju prilagoden potrebam in zahtevam živinoreje. Glavno gospodarsko poslopje tvori torej poleg hiše hlev, nad katerim so prostori za krmo in slamo. Ob hlevu se nahaja navadno nižja in odprta parna za steljo. Majhen skedenj, kjer se zmlati žito, zadostuje malenkostnim poljedelskim zahtevam. Navadno ne vsebuje tak kmetijski dvor niti prostora za poljedelsko orodje. V največ slučajih so to enostrešni kmetijski dvori; hiša z gospodarskimi poslopji vred stoji v premi črti pod eno streho. Ti dvori stojijo navadno v večji razdalji eden od drugega in so torej več ali manj osamljeni. Pri nas jih vidimo povsod v goratih pokrajinah, kamor še ni segel vpliv tujcev in industrije.

V rodovitnih nižinskih pokrajinah, ki so sposobne za poljedelstvo, je redil kmet le toliko živine, kolikor je je rabil za obdelovanje polja, za mleko in meso za domačo potrebo. Seveda je bilo to mogoče le v krajih, kjer so pripadala kmetijam obširna polja, ki so jih po enoletnem obdelovanju prepustili 3 do 4 leta živini v pašo in pognojitev. Dandanes, ko se mora zemlja v resnici do skrajnosti in racionalno izrabiti in je torej potrebna vsakoletna pognojitev, in ko so uvideli, da tudi umetna gnojila ne morejo popolnoma nadomestiti živinskega gnoja, se je povzdignila na večjih in manjših poljedelskih kmetijah tudi živinoreja. To velja pred vsem za naše slovenske rodovitnejše pokrajine. V mnogih slučajih sploh ne moremo določiti, ali zavzema poljedelstvo, ali živinoreja glavno in prvo mesto. Kljub temu pa so tudi v teh slučajih gospodarska poslopja prirejena poljedelskim zahtevam. Hlev ni več glavno gospodarsko poslopje. Poljedelstvo zahteva obširne shrambe za neomlačeno in omlačeno žito za vozove in druga poljedelska orodja. Večje kmetije imajo eno — ali pa tudi dvovrstne kozolce, kjer sušijo žito do mlačve; v spodnjih prostorih spravljajo vozove, v gorenjih pa sušijo koruzo.

V vinorodnih pokrajinah igrata živinoreja in poljedelstvo bolj podrejeno vlogo. Poleg drugih gospodarskih poslopij v manjšem obsegu so tu potrebni posebni prostori za stiskalnice in obširne kleti. V slovenskih vinorodnih pokrajinah ne vpliva vinoreja v posebni meri na razpredelbo gospodarskih poslopij, če izvenzamemo primeroma obširne kleti, ki se sicer nahajajo pod hišo, a so vendar značilne za vinorodne pokrajine. Večinoma imajo naši večji vinogradniki posebne stavbe v vinogradih, ki ležijo izven vasi. Te stavbe so slavno-

znani vinski hrami in zidanice, ki vsled svoje lege v vinogradih ne vplivajo na razdelitev gospodarskih poslopij in ne preobrazujejo lica kmetskega dvora. Mimogrede bodi omenjeno, da zažnamuje v štajerskih vinorodnih krajih beseda »hram« lesene, vinogradništvu namenjene stavbe, tuintam pa tudi hišo. Ker so pri večini naših kmetij združeni vsaj dve izmed omenjenih gospodarskih panog, ne moremo ravno trditi, da vpliva ta ali ona panoga v večji meri na lice slov. kmetskega dvora, vendar se mora upoštevati tuintam tudi to dejstvo. Pri drugih narodih so pa ravno pokrajinske razmere in od njih odvisne gospodarske panoge tisti glavni činitelji, ki je podelil kmetskemu dvoru posebni tip.

V glavni meri je, kakor smo že omenili, na število gospodarskih poslopij in indirektno tudi na njihovo razvrstitev vplivala vsled pomnožitve družine zahteva po večjem, bolje obdelanem posestvu in vsled tega potreba obširnejših gospodarskih poslopij.

Stanovanju priklopljen hlev in skedenj nista več zadostovala. Nadaljno prizidanje v premi črti ne bi vplivalo posebno ugodno v arhitektonskem smislu. Treba je bilo torej misliti na nove gospodarske stavbe, ki ne bi stale v premi črti z že dograjenimi. Nastali so torej razni tipi kmetskih dvorov. Kot prvi tip naj navedemo »kupčasti kmetski dvor«. O tem lahko govorimo v slučaju, če stojijo posamezna gospodarska poslopja brez vsakega reda, kakor na kupu, okoli in za hišo, v večji ali manjši razdalji in brez medsebojne zveze. Kupčasti kmetski dvor je naravnost podoben majhni kupčasti kmetski vasi, ker obsega v mnogih slučajih poleg mnogoštevilnih gospodarskih poslopij tudi hiše in kočice preužitkarjev in osebenjakov, zadnjih kot stalnih delavcev na posestvu. Kupčasti dvor ima nekoliko prednosti v slučaju požara, drugače pa je v vsakem slučaju nepraktičen, ker je vsako poslopje zase z vsemi svojimi stranmi izpostavljeno vsem vremenskim nezgodam in je delo samo, kakor tudi nadzorstvo pri delu, otežkočeno. Kupčasti kmetski dvori se nahajajo povsod tam, kjer so gradili neizvežbani stavbeniki, ki se jim ni smilila nepotrebna potrata stavbenega materiala. Oni so znak zaostalosti v stavbnem obrtu in sploh v napredku. Žal, so tudi v slovenskih deželah nekaj navadnega, vendar se počasi izgublja.

Drugi tip kmetskih dvorov najdemo v obcestnih vaseh, ki so nastale večinoma naravnost na povelje in po načrtu graščakov, od katerih so bile odvisne. V teh obcestnih vaseh se kupčasti dvor sploh ni mogel razviti vsled pomanjkanja prostora in ker ni dovolil graščak nepotrebne

potrate lesa. V teh vaseh je, kakor povsod, prýotno prevladoval enostrešni tip kmetskega dvora. Vsa gospodarska poslopja s hišo vred so stala pod eno streho in v premi črti. Razširjenje gospodarstva je zahtevalo novih stavb. Te stojijo v obcestnih vaseh v pravem kotu ena proti drugi, bodisi v direktni zvezi, bodisi zvezane med seboj z zidom ali plotom. Pa tudi ti dvori so različni z ozirom na to, ali obdajajo poslopja dvorišče na dveh, treh ali štirih straneh. Dvori, pri katerih stojijo poslopja v direktni, pravokotni medsebojni zvezi, so nastali večinoma v novejši dobi in značijo že precejšen napredek v stavbarstvu. Tudi te, ravnokar omenjene vrste kmetskih dvorov, niso ravno redke pri nas, vendar so nastale večinoma pod tujim vplivom, kakor tudi tako zvani »enotni kmetski dvor«. Ta je v vsakem oziru, če izvajamo nevarnost pred ognjem, najbolj praktičen in znači najpopolnejši stavbno-tehnični razvoj pri stavbi kmetskega dvora. Zelo pogostoma vidimo enotni kmetski dvor posebno na Gorenjskem. O njem, kakor tudi sploh o drugih vrstah slovenskih kmetskih dvorov, hočemo govoriti v razpravi o slovenski kmetski hiši.

(Dalje prih.)

O razvoju obrti in trgovine.

Če sežemo par stoletij v zgodovini nazaj, izprevidimo, da obrtni in trgovski stan nista imela niti zdaleka onih pravic, veljave, pa tudi ne onih udobnosti, kot jih imata sedaj; da sta si to priborila, je bilo treba veliko truda in napa, bodisi telesnega kot duševnega. In ker igra ravno obrtni in trgovski stan veliko vlogo v našem političnem in zasebnem življenju, je umestno, če pogledamo nazaj v njegov razvoj. Tako bomo znali naš sedanj položaj bolj upoštevati, obrtni in trgovski stan bolj ljubiti in spoštovati. Površno si bomo ogledali obrtniški boj za obstanek v naših obmejnih krajih: Trstu, Gorici in na Koroškem, bolj obširno pa se bomo ustavili v Ljubljani in na Kranjskem sploh.

Ob koncu srednjega in v začetku novega veka je bil trgovski stan v družbi kmetskega stanu pripuščen sam sebi. Da je bil s svojo usodo zelo nezadovoljen, nam pričajo nešteti upori, kojih glavni cilj je bil priboriti si svobodo. Le polagoma se je stališče obrtnika začelo boljšati.

Pogled na trge in mesta nam kaže v 17. in 18. stoletju precej izpremembe z ozirom na konec srednjega in začetek novega veka. Stara, obzidana mesta, stare vojne naprave so izginile pred iznajdbo topa in pred ne več žugajočo turško nevarnostjo; zidovja in utrdbe so odpadle. S tem tudi trgovec ni bil več tako navezan na lokalne razmere. Obrtnik in trgovec sta čisto — ker je bilo zunaj mest in trgov več zaslužka — zapustila svoje bivališče in ga prepuštila kmetskemu stanu, ki je bil, kot je še danes, navezan na lastno grudo. Odprla so se nova pota, nove ceste v širni svet.

S tem je pa seveda skoro povsod po malem začel obrtni stan propadati. Zdržali so se po večini le kraji ob morju in ob križiščih velikih cest. Obrtništvo v takih krajih nam kaže v tej dobi celo krepak napredek.

Med taka obmorska mesta spadata zlasti Trst in Reka.

Trst je bil v sredini 17. stoletja še majhno mestce. Trgovina se je tu vršila še na sejmi; pomen je imela le za bližnje pokrajine. Na te sejme, od katerih je bil najznamenitejši o sv. Lovrencu, so prinašali naši ljudje platno, sukno, železnino in žito; nakupovali pa so tam: olje, vino, sol in južno sadje. Trgovsko življenje v starem Trstu nam Valvasor opisuje s sledečimi besedami: »Ker ima Trst dobro pristanišče, prihajajo semkaj skoro vsak dan iz Benetk in drugih krajev vsakovrstne ladje, ki nalože in odpeljejo razno trgovsko blago ali pa je semkaj pripeljejo in odlože. Od tega blaga gre potem mnogo v Ljubljano in od tam naprej. Okoli mesta raste v veliki množini najboljša belo in rdeče vino, ki se izvaža v oddaljene dežele. Tudi pridelujejo pri tem mestu silno veliko soli.« Sol so potem razni tovorniki prevažali na Kranjsko, Koroško, Štajersko, da, celo na oddaljeno Ogrsko.

Mesto je dobilo pravo lice šele pod vlado cesarja Karola VI., ki ga je proglasil za svobodno mesto. Cesar je skušal dvigniti pomen mesta s tem, da je sklenil razne trgovske pogodbe z Napolitansko, balkanskimi in celo azijskimi pokrajinami. Da bi to trgovino nekoliko bolj uredil, je ustanovil na Dunaju »Orientalno kompanijo«, koje glavni namen je bil pospeševanje in procvit tržaške trgovine. Da bi omogočil trgovino med Trstom in zaledjem, je dal temeljito popraviti cesto Dunaj—Trst, ki je z malimi izpremembami, seveda izboljšana, sedanja direktna cesta Dunaj—Trst. Še bolj pa se je Trst povzdignil po l. 1718.; omenjenega leta ga je namreč Karol proglasil obnem z Reko za svobodno luko. Vsak se je smel nemoteno naseliti; kaj čuda, da so od vseh strani vrveli obrtniki in trgovci v trgovsko središče. Ladje so začele rezati valove sinjega Jadrana, prvažale in odvažale. Na mestu starih solin je zrastle ladjedelnica in po vrhu je še cesar dal nakupiti na Napolitanskem tri ladje. Poleg »starega meta« se je ustanovilo »novo mesto«, obstoječe večinoma iz priseljenih trgovcev in obrtnikov. Mesto se je tako razširjalo, da je že ob nastopu Jožefa II. narastlo na 17.000 prebivalcev.

Podobno Trstu se je razvijala tudi Gorica. V mesto se je tekom 17. in 18. stoletja priselilo veliko trgovcev in obrtnikov, poleg raznih plemenitaških rodbin. Judom je bil odkazan celo lasten del mesta, v katerem so bili ustanovili celo svojo posojilnico. Ker so pa zahtevali prevelike obresti (15 do 20%), je morala hranilnica prenehati in povrhu so se prebivalstvu še zelo zamerili. Na mesto omenjene posojilnice pa je bil ustanovil prvi goriški nadškof grof Attems za revnejše sloje na lastne stroške zastavljalnico (Mons pietatis), ki je mnogo pripomogla zlasti obrtnemu stanu. Ker so se začela zidati tudi razna nova poslopja: cerkve, samostani, plemenitaška in zasebna poslopja, se ne smemo čuditi, če se je mesto kmalu zelo povzdignilo,

olepšalo in tudi njega prebivalstvo skoro podvojilo.

Na Koroškem je igral glavno vlogo še cela desetletja Celovec, ki se je bil že v 16. stoletju povzdignil v bogato in lepo mesto. Bil je še skoro dve stoletji središče vsega političnega in duševnega življenja. Povzdignil se je v času vlade stanov. Za Celovcem je bil Beljak glavno trgovsko mesto, ki je zlasti služilo kot posredovalec med Benečijo in avstrijskimi deželami. V 18. stoletju pa je začela beneška oblast propadati, Trst pa se razvijati. Posledica je bila, da je Beljak zgubil svojo veliko vlogo; trgovina med severnimi kraji in Trstom je namreč ubrala drugo pot, bivšo Kranjsko. K temu pa je veliko pripomoglo deloma nova, povsod pa dobro popravljena cesta čez Ljubelj. Predor, ki je bil prej na vrhu Ljubelja, so odstranili, vsekali v skalo novo cesto in priča temu je še slavnostni napis na piramidi, ki so jo takrat postavili deželni kranjski stanovi in ki proslavlja cesarja Karola, »da je utemeljil trgovino z inozemstvom, dal podreti pobočja gora, skale in pečine, z velikimi stroški odprl široko cesto k avstrijskemu Primorju in vzbudil v ljudstvu upanje na srečnejšo bodočnost«. Vsa trgovina je prešla v roke kranjskih trgovcev, ki so nakupovali na Koroškem ovčjo volno, žimo, prejo, platno, železnino. Že leta 1770. je šlo 51.078 centov, t. j. polovico na Koroškem pridelanega blaga v tržaško pristanišče.

Drugim mestom, kot Št. Vidu in Brezicam, se je godilo enako. Njih veljava je vedno bolj in bolj ginila. Tekom prihodnjega stoletja je pa cela obrt skoro popolnoma propadla. Veliki davki, vsestransko pomanjkanje, vojne naklade (kontribucije) po tridesetletni vojski, je prisililo trgovca in obrtnika, da se je poprijel poljskega dela, v kolikor seveda se niso izselili v druge kraje.

(Dalje prih.)

Strokovne stvari.

Strokovna izobrazba obrtnega naraščaja. Na Dunaju se je te dni vršilo zborovanje avstrijskih obrtnikov. Med drugim so razpravljali tudi o vajenskem vprašanju in sprejeli resolucijo ki naglašala te-le točke: Najboljše sredstvo za izučbo obrtnega naraščaja je redni praktični uk pri mojstri; sama strokovna šola tega uka nikakor ne more nadomestiti. Pač pa je velikega pomena strokovna nadaljevalna šola, ki se pa mora popolnoma prilagoditi potrebam tiste obrti, katere vajenci jo obiskujejo. Obrtna zadruga naj strogo pazijo na to, da bodo imeli vajence samo taki mojstri, ki so za uk in vzgojo vajencev osebno sposobni in ki imajo tudi primerno urejene obrate. Strokovnim nadaljevalnim šolam se mora zagotoviti obstoj, učni načrt pa preosnovati. Kakor poroča »Reichspost«, so sklenili obrtniki tudi obsežne socialne naprave za vajence, ki pa ne smejo biti naperjene proti obrti, ampak jo morajo pospeševati.

Nadomestilo za usnjata gonilna jermena. V izložbenem oknu Urada za pospeševanje obrti v Ljubljani, Dunajska cesta št. 22, so razstavljena »Feslerjeva« gonilna jermena, ki se kot nadomestilo za

usnjata gonilna jermena že leta uporabljajo v različnih velikih tovarnah v Nemčiji in so se prav dobro obnesla. Ker je razlika v cenah teh jermenov napram usnjatim jako velika, opozarjamo nanje občinstvo. Natančnejša pojasnila daje Urad za pospeševanje obrti v Ljubljani.

Klej za mizarje. Urad za pospeševanje obrti v Ljubljani je prejel nekaj mizarškega kleja. Obrtniki naj priglase svoje potreščine takoj, da se bode moglo ozirati na njih priglase.

Vžigalno vrvico je prejel Urad za pospeševanje obrti in jo oddaja v kolačih in tudi posamezno v svoji pisarni, Dunajska cesta št. 22 od 8. do 12. ure dopoldne.

Dopisi.

Kako se skrbi za obrtnike-invalidi.

Pri Sv. Lovrencu na Pohorju je bilo pri cerkvi razglašeno: Ministrstvo za trgovino in industrijo za Slovenijo v Ljubljani bo prodalo hišo, ki je bila last Südmarke. Do nakupa hiše imajo pravico le obrtniki-invalidi. Tako približno razglas. Kot invalid sem ponudbo vložil tudi jaz. Izključna cena hiše je bila cenjena na 12.000 K; jaz sem pa ponudil 14.000 K in bi bil še, ker je poleg hiše tudi nekaj posestva, do 20.000 K. Če bi se bila pa hiša prodajala potom licitacije, bi se bila gotovo še dražje prodala, ker potem bi bil smel vsak k dražbi. Ker je bilo izrecno poudarjeno, da le invalidi-obrtniki zamorejo kupiti, sem ponudbi priložil tudi dokaz o invaliditeti, t. j. vojaško zdravniško spričevalo s prošnjo, da mi spričevalo takoj vrnejo, ker ga rabim kot prilogo v prošnji za nadpregled. Dasi sem ponudbo z priloženim vojaškim spričevalom vložil že dne 10. maja, sem okrog zadnjega maja zvedel, da je hiša prodana kmetici, ki ima že itak veliko posestvo in je dobro situirana. Meni pa niti odgovora niso dali, niti mi vrnili spričevalo. Dne 24. julija sem ponovno napravil prošnjo na ministrstvo za trgovino in industrijo v Ljubljani ter prosil, da bi mi zdravniško spričevalo vrnili. Zastonj. Nikakega odgovora. Ker še tudi do 29. avgusta nobenega odgovora nisem prejel, sem se isti dan zopet obrnil na že imenovano ministrstvo, a kljub vsemu prizadevanju do danes, ko to pišem, še nisem prejel zaželenega spričevala.

Če se že nočejo gospodje, ki ta posel opravljajo, ozirati na invalide, četudi se prej nanje sklicujejo, naj to naravnost povedo, da ne tratimo po nepotrebnem časa s pisarjenjem. Pripomnim še, da sem bil od Nemcev preganjan in da me je pri podelitvi obrtnega lista zadrževala namestnija v Gradcu eno in pol leta; med tem ko sem kot Slovenec plačeval kazni, četudi sem bil upravičen izvrševati svojo obrt. Orožništvo mi je preganjalo delavce, nemški Volksrat, nemška občina in kolektivna zadruga so pa delali ovire, da mi je vlada čim lažje nasprotovala. Sedaj pa, po štiritletnem vojaškem službovanju, medtem nad tri leta v fronti, me najdejo samo za plačila, ki niso niti v razmerju z zaslužkom. Kje in kaka je pravica, da imajo danes prednost tisti, ki so pred in med vojno bili najbolj strupeni nasprotniki Slovencev, danes pa dobe takoj različne obrti, med-

tem ko se nam, ki smo čutili prej in trpeli za svojo narodnost, ne da niti tega, kar nam gre. Gospodje, ganite se, ali pa prepustite svoja mesta drugim, ki bodo z veseljem delali, delali enako za vse.

Karel Rojs, stavbenik, Sv. Lovrenc na Pohorju.

Šmartno pri Litiji. Večkrat se je od tukaj že poročalo, kako napredujejo razne naše organizacije bodisi izobraževalne kot gospodarske. Mnogo lepih dramatičnih predstav je bilo na našem društvenem odru skozi trinajst let, odkar obstoja naše Izobraževalno društvo. Društvo samo je zopet nepričakovano oživelo. Ustanovila se je Kmetska zveza in Kmetska zadruga, kar je gotovo v veliko korist posestnikom v vsej okolici. Marsikdo, ki čita novice s Šmartna, bo mnenja, da prebivajo tukaj gotovo napredni kmetovalci. Je pa tudi res.

Živi pa v Šmartnem tudi lepo število zlasti malih obrtnikov, o katerih se je pa malo ali nič pisalo. Gotovo je že pol stoletja lepo cvetela tukajšnja obrt. Priča temu je bila obrtna šola, ki je obstojala že dvajset let. Svetovna vojna je pa zadala težko rano naši mali obrti; nekatere stroke so docela prenehale, lepo število vajencev, ki je bilo pred vojno, se je dokaj skrčilo in tudi početek obrtne šole je bil prenehal, kar je gotovo v veliko škodo obrtni mladini. Obrtniki! Delavske in kmetske organizacije se pridno razvijajo. Ali bomo obrtniki res zadnji, ki se bomo organizirali! Zavedajte se, da duh sedanjega časa kliče: Obrtnik, zdrami se! Na noge! Le v močni organizaciji moremo s sigurnostjo gledati v bodočnost. Prepričani bodimo, da staro geslo: Če bom delal bom tudi jedel, žalibog ne velja več v tem pomenu, kot je nekdanj. Zdramimo se iz sna, dan se bode kmalu nagnil, pazimo, da nas noč ne dohiti nepripravljeni. V skupnosti je moč!

Pomislimi moramo, da si danes, ko je vse tako drago, vsak posameznik ne more nabaviti vsega, kar bi želel. Kar pa ne more eden, to premore cela organizacija. Obrtnik, na dan, da ne bo prepozno! Združimo se v organizacijo, koje glavni namen je povzdiga obrtnega stanu, koje načela temelje na krščanski podlagi! Tovariši, naša organizacija je »Jugoslovanska obrtna zveza«! Več vzajemnosti in tako bomo lahko veliko storili v korist sebi in obrtnemu stanu sploh.

Vprašanja in odgovori.

Vprašanje. Koliko kilogramov živega apna je potrebno za en kubični meter ugašenega vležanega apna?

Odgovor. Je pač odvisno od kakovosti apna; vendar pa bode prilično dobro, če ga daste približno 500 kilogramov.

Vprašanje. Kje bi mogel naročiti nekoliko cementa in poljskega orodja, kot krampov in lopat?

Odgovor. Blagovolite se obrniti na Obrtno centralo, Sodna ulica 11, kjer imajo v zalogi cement in razno orodje: lopate, krampe, nakovala in podobno.

Razno.

Gremij trgovcev v Ljubljani opozarja vse svoje člane in ostale trgovce v Sloveniji na razglas osrednje vlade glede kontroliranja čekov, ki so bili trgovcem izdani za plačila v inozemstvu in ki je objavljen v »Uradnem listu« z dne 11. septembra t. l. 104.

Industrijsko-obrtni muzej v Belgradu. Po državnem proračunu je minister za trgovino in industrijo pooblaščen, da ustanovi v Belgradu industrijsko-obrtni muzej z namenom pospeševanja domače industrije in obrti.

Državne tovarne svile v Pančevu, Novem Sadu in Turski Kaniži v Vojvodini bo vodilo ministrstvo za trgovino in industrijo v državni režiji. Upravno ravnanje za vse te tovarne se ustanovi v Pančevu.

Obrtne šole v Srbiji. Po državnem proračunu je minister za trgovino in obrt pooblaščen, da ustanovi osrednjo obrtno šolo in višjo žensko obrtno šolo v Belgradu ter splošne obrtne šole v Srbiji in Črni gori se podpržavijo.

Strokovni učitelji za keramiko. Urad za pospeševanje obrti v Ljubljani razpisuje službo strokovnega učitelja za keramiko, ki ima teoretično izobrazbo in prakso v izdelovanju lončene posode, opeke in glinastih izdelkov sploh.

Prošnje, pravilno s 3 din. kolkovane in opremljene s študijskimi izpričevali, zlasti z izpričevalom o praktični usposobljenosti, naj se vložijo do 1. novembra 1920 pri ministrstvu trgovine in industrije, oddelek v Ljubljani. Služba je zvezana s prejemki IX. činovnega razreda. Vsa pojasnila daje urad za pospeševanje obrti v Ljubljani, Dunajska cesta 22.

Sejm v Narodnem domu. Pod patronanco liberalnih obrtnikov je bil pretekli mesec prirejen v Narodnem domu tako zvani obrtni sejm. Veselilo, pilo in plesalo se je do jutranje zarje. Med tem, ko se pri nas pehajo razni kapitalisti, obrezani in neobrezani, da bi podjarmili do zadnjega vse, kar naj bi kdaj postalo industrija v domačih rokah, se obrtnike zavaja k podobnim prireditvam. Skupiček se je baje porabil za napredek obrtništva. »Sedaj sem pa rešen iz denarnih težkoč«, se je izjavil po prireditvi nadstrankarski voditelj liberalnih obrtnikov. Da je bilo na udeležbi poleg obrtnikov še veliko druge primesi, nam ni treba posebej omenjati. V kolikor se pri kozarcih organizuje, vam radi privoščimo.

Načelnik samostojnih obrtnikov. Načelnik samostojnih obrtnikov na Slovenskem, gospod Ogrič iz Novega mesta, bi menda tudi rad postal kak poslanec ali saj načelnik kake posojilnice. Kakor smo že zadnjič poročali, se je zatekel v okolišju Novega mesta k samostojnim kmetom; tam je osnoval, kakor trdi, osem obrtnih društev, kojih člani pripadajo najrazličnejšim strankam. Ne vemo, če bode sploh še kaj ostalo v omenjenem okolišju za samostojne kmete. Radovedni smo, kako si bosta to stvar delila z načelnikom osrednjega obrtnega društva v Ljubljani.

Če se mu zdi, da bi se dalo kaj pametnega in velikega doseči pri Trgovsko-obrtni zbornici, naj se obrne na svojega

ožjega prijatelja in somišljenika, zgoraj omenjenega gospoda načelnika, ki spada med večinsko stranko v zbornici in ki je pri vsaki priliki pripravljen interpelirati. Sicer pa naj bo de pomirjen, ker bi vsled omenjene kompetence Trgovsko-obrtna zbornica tudi on nič več ali pa še manj dosegel.

Če se mu je pa pri demobilizaciji zgodila kaka krivica od strani načelnika, obstoja tu še komisija in nato še deželna vlada, kamor naj se obrne. Pavšalno surovo uničenje o kakem pristranskem deljenju materiala pač ni prav lepo.

Uvoz brez carine. Uvažati se smejo brez carine predmeti za pakiranje svežega in suhega sadja, kakor koši, mreže, zaboji, pod pogojem, da se uvozniki obveže, da bo izvozil uvožene predmete napolnjene s suhim ali svežim sadjem.

Gospodarstvo v Jugoslaviji. Po trgovinski pogodbi s Češkoslovaško bodo dobili od odobrenega izvoza 15.000 vagonov žita Čehoslovaki 800 do 900 vagonov. Razen tega dobi Češkoslovaška iz Jugoslavije 200 vagonov masti in svinjskega mesa. V zameno dobi Jugoslavija koks, slatkor in železo. V pogodbi je tudi določeno, da se bodo v Češkoslovaški popravljale naše lokomotive in vagoni. Pričela so se tudi pogajanja o carinski pogodbi, ki se bodo nadaljevala v Haagu. Naši delegati bodo odpotovali še ta teden v Prago.

Tovarna za špirit in drože d. d. v Račjem. Zopet moremo v razvoju naše domače industrije zaznamovati važen nov pojav. Kakor znano, je pri nas veliko pomanjkanje drož in spričo tega smo bili prisiljeni, naročiti to blago za drag denar iz tujine. Temu bo vsekakor odpomogla nova delniška družba, ki je prevzela, modernizirala in z novimi stroji opremila tovarno za špirit in drože v Račjem, tako da more ustrezati vsem zahtevam. Najboljši dokaz, kako zelo potrebna je bila ustanovitev te tovarne, je ta, da narašča povpraševanje po drožah od dne do dne. Te drože se izdelavajo izključno le iz sadežev, in take drože so, kakor znano, najbolj zdrave. Želeti je le, da se naša domača obrtna podjetnost razvije tudi v drugih panogah, da bomo končno popolnoma neodvisni od tujega trga. Novemu podjetju, ki je to misel in stremljenje udeležilo, želimo popolnega uspeha.

Tobačni izvleček za pokončavanje škodljivcev na sadnem drevju. Kmetijska družba je prevzela nabavo tobačnega izvlečka za pokončavanje listnih uši in drugih škodljivcev na sadnem drevju in ga bo oddajala le podružnicam in sadijerecem v posodah po 50 kg po ceni 100 dinarjev ali 400 kron, za to množino. Tobačna tvornica ne more oddajati tega sredstva v manjših količinah, ker ni dobiti za to primernih posod. Priporoča se podružnicam in posameznim kmetovalcem, da si naročijo to blago skupno v navedenih posodah po 50 kg in ga potem razdelijo med kmetovalce, pri čemer morajo ti sami skrbeti za manjšo posodo.

Mažarska in nemška agitacija na Čehoslovaškem. V obmejnih krajih Slovaške, kamor sega madžarski vpliv, trosijo madžarski agenti hujskajoče letake, ki pozivajo mirno prebivalstvo, naj ne oddajajo žita in ne podpišejo državnega posojila. V

se vrnem delu Češke, kjer so naseljeni Nemci, pa je izbruhnila stavka. Začeli so »Unabhängiges Deutschböhmen«. Kmalu se je stavka izprevrгла v političen strijel proti čehoslovaški republiki. Stavkajoče Nemce so vodili plačani agenti iz nemških milijonarskih krogov.

Fašisti proti jugoslovenskim obrtnikom. Iz zanesljivega vira se doznava, da fašisti delajo z vsemi močmi na uničenje našega obrtništva in trgovstva. V kratkem se baje odzame obrtno dovoljenje 240 našim obrtnikom, predvsem gostilničarjem. Silno pritiskajo tudi na lastnike upravitelje hiš, da naj nemudoma vržejo na cesto naše obrtnike in trgovce, ne glede na to, da imajo ti plačano najemnino naprej za mesece in mesece. Groze jim da razbijejo dolične obratne prostore, ako se ne ugodijo njihovi želji. Če se prosi pomoči pri kvesturi, odgovarjajo tam, da to nima ničesar, da naj lastniki oz. upravitelji hiš store sami, kar vedo in znajo.

Italijani pustošijo naše gozde. Nek gospod, ki je te dni potoval iz Reke preko Št. Petra v Ljubljano, pripoveduje, da Italijani od Matulj pa tje do Logatca naravnost pustošijo gozde, ravnotako, kakor so jih nekaj pustošile Benetke. Gozdi se posekavajo brez vsakega načrta. V Št. Petru so zgradili pet velikih žag. Ako ostanajo Italijani še nekoliko časa, bodo gozdovi v teh krajih popolnoma izginili.

Mala antanta. Veliko smo pričakovali od zmagovite antante, da nam bo razala pravico v velikih kosih. Pa smo se bridko varali. Nemci so nas topli z bič antanta nas tepe s škorpionji. Tako se godi vsem malim narodom, ki so stavili svoje upe na antanto. Zato je prišel čehoslovaški zunanji minister dr. Beneš na pametno misel, da ustanovi novo antanto, takozvano malo antanto — zvezo med Čehoslovaško, Jugoslavijo in Rumunijo. K tej zvezi bodo prej ali slej pristopile tudi Bolgarija, Grčija in Avstrija. Dr. Beneš se je mudil v ta namen pretekle dni v Belgradu in se sedaj pogaja v Bukareštu, glavnem rumunskem mestu. Prve roge je mala antanta veliki antanti že pokazala. Francozi so hoteli, da bi mi in Rumuni šli z vojsko na Rusijo za francoske kapitaliste. Mala antanta pa je rekla: Sami se bojujte za svoje milijone, če vas je volja.

Književnost.

Fran Levstik: Poezije II. in III. zvezek. Uredil C. Golar, Ljubljana 1920. Založila Jugoslovanska tiskarna. — Pred kratkim časom je izšel prvi zvezek Levstikovih pesmi; sedaj imamo že druga dva. Žalibog so Levstikove pesmi le še premalo znane; kdor jih že ima, jih ne čita dovolj pazljivo, da bi mogel pesnika dovolj spoznati. Veliko knjižnic je brez njega. Posebno v današnjih časih je zelo važen ne samo kot pesnik, ampak tudi kot jezikoslovec. Vedeti moramo, da je bil on tisti, človek, ki se je vedno boril proti vsemu, kar je kvarilo čisto slovensčino. Omenjene poezije vsem toplo priporočamo.

Coloma - Poljanec: Kraljica mučenica. Zgodovinski roman iz 16. stoletja. — Pisatelj Coloma nam je že neko-

liko znan, ker imamo že par njegovih prevodov. Kraljica-mučerica priča o bogatem pisateljevem talentu; cela knjiga so sami grozotni dogodki, nanizani v prijazni obliki, ki nam jasno dokazujejo učitelja deliste, nepokvarjene morale. Delo je vr edno svojega pisatelja. Želimo, da ne bi bilo nobene knjižnice brez tega romana, katerega koncu pridejanih za razumevanje več slik.

Odgovorni urednik: Ivan Ogrin. — Izdajatelj in založnik: Jugoslovanska obrtna zveza v Ljubljani. Tiska: Jugoslovanska tiskarna v Ljubljani.

Vzajemno podporno društvo v Ljubljani ::

reg. zadr. z omejenim jamstvom., Kongresni trg 19.

Rezervni zaklad nad 500.000 K.

Hranilne vloge se obrestujejo po $3\frac{1}{4}\%$. Posojila na poljubno dobo let. — Osebnik kredit 6% proti podpisu zadolžnice ali menice. — Posojila proti zastavi terjatev potom cesije 6% . — Posojila na hipoteko $5\frac{1}{2}\%$ proti podpisu zadolžnice.

Hitra rešitev prošelj!

Uradne ure od 8. do 12. ure.

Prospekti brezplačno na razpolago.

Ljudska posojilnica v Ljubljani

v lastnem domu - Mikl ošičeva cesta 6 obrestuje hranilne vloge po čistih

3%

Ljudska posojilnica v Ljubljani je največja slovenska posojilnica in je imela koncem leta 1918 nad 43 milijonov kron vlog in nad 1 milijon 100.000 k ron rezervnih zakladov.

Ljudska posojilnica stoji pod neposrednim državnim nadzorstvom.

Obdelan stavbni les

ležeč tik okrajne ceste pri Medvodah, se prodaja. — Več o tem se poizve pri: **IVAN PETERNEL, I. reska p. Medvodah.**

Karol Majce i drug

čevljarški mojster

Radeckega cesta štev. 6

se priporoča za vsa

v čevljarstvo stroko spadajoča dela. Prodaja izgotovljene čevlje in čevljarске potrebščin.

Čebelni voski

suhe satine in odpadke sveč kupuje po najvišji dnevni ceni

J. Kopač, svečar v Ljubljani
Celovška cesta št. 90.

Stavbno podjetje in lesna trgovina Korošec Dragotin, Braslovče

prejema vsa zidarska in druga stavbna dela, izdaja strokovna mnenja, izvršuje načrte in proračune, prodaja raznovrsten les ter istega kupuje, izvršuje vsako množino lesenih zabojev vsake velikosti. — Delo solidno in po primerno nizkih cenah.

Obrtno kreditna zadruga v Ljubljani

r. z. z n. z.

v Ljubljani, Sodna ulica št. 11

sprejema hranilne vloge, daje posojila na zastave, odstopne račune, eskomptira menice itd.

Obrtna centrala v Ljubljani

za obnovitev po vojni poškodovanih krajev, r. z. z o. z.

Sodna ulica št. 11

sprejema naročila za vsa stavbna in druga oprema dela, posebno naročila za večje naprave, kontorje, šole, zasebna stanovanja itd.

oddaja pa tudi v večjih množinah razna dela posameznim članom — obrtnikom. V slučaju potrebe nudi tudi potrebno orodje.

Načrte, stroškovnike in druga tehnična mnenja ob poverbi dela brezplačno.

GOSPODARSKA ZVEZA

centrala za skupni nakup in prodajo v Ljubljani, reg. zadr. z omej. zav.

Stalna zaloga poljedelskih strojev: motorjev, mlatilnic, vitljev, slamo- in reporaznic, brzoparilnikov, plugov, bran, čistilnikov i. t. d.

Prodaja umetnih gnojil, kolonijalnega in špecerijskega blaga ter poljskih pridelkov.

Zaloga pristnega domačega in ogrskega vina, žganja i. t. d.

Lastna izdelovalnica in prekaževalnica klobas.

Lastna zeljarna.

Vzajemna zavarovalnica v Ljubljani

je edini slovenski zavarovalni zavod, ki zavaruje proti požarnim škodam poslopja, premičnine in poljske pridelke. — Sprejema življenjska zavarovanja v vseh kombinacijah.

Tršico (stekaduro)

ima v zalogi po zelo nizkih cenah

Obrtna centrala v Ljubljani

Sodna ulica št. 11.

Strojno mizarstvo Peter Bizjak

v Spodnji Siški, Gosposvetska cesta 136

prevzema vsa v mizarstvo stroko spadajoča dela, zlasti stavbeno mizarstvo. — Cene primerne, delo solidno, postrežba točna.

Delniška glavica: K 30,000.000.—.

Jadranska banka

Podružnica Ljubljana

Centrala:

Trst.

Podružnice:

Dubrovnik,

Dunaj,

Kotor,

Metković,

Opatija,

Split,

Šibenik,

Zader.

Ekspozitura:

Kranj.

Sprejema vloge na knjižice, vloge na tekoči in žiro račun proti najugodnejšemu obrestovanju.

Kupuje in prodaja devize, valute, vrednostne papirje itd.

Eskontira menice, devize, vrednostne papirje itd.

Izdaja čeke, nakaznice in akreditive na vsa tu- in inozemska mesta.

Daje predujme na vrednostne papirje in na blago, ležeče v javnih skladiščih; daje trgovske kredite pod najugodnejšimi pogoji.

Prevzema borzna naročila in jih izvršuje najkulantneje.

Brzjavni naslov: **JADRANSKA.**

Telefon št. 257.

Rezerve: nad K 10,000.000.—.

Pohištvo iz upognjenega lesa je trpežno,

Naročila sprejema tovarna lesnih izdelkov in upognjenega pohištva :

**udobno,
poceni.**

I. BAHOVEC nasl.

Duplica, p. Kamnik.

Kompletne oprave za hotele, gostilne, restavracije, kavarne, šole, zavode, gledišča, dvorane i. dr.

Fine z usnjem tapetane garniture za stanovanja. Založniki in trgovci dobe posebne popuste.

Stavbna pisarna :: IVAN OGRIN

Ljubljana, Gruberjevo nabrežje št. 8.

Prevzema vsa zidarska in druga stavbna dela. Izdaja strokovna mnenja, izvršuje načrte in proračune.

Delo solidno, po primerno nizkih cenah. ☐

Vsakovrstne slamnike

gg. trgovcem in cenj. občinstvu priporoča **FRANJO CERAR**, tovarna slamnikov, Stob, p. Domžale pri Ljubljani.

Gospodarska banka

v Ljubljani

posluje začasno v prostorih Zadružne zveze

Dunajska cesta 38/I.

Daje trgovske kredite, eskontira menice, lombardira vrednostne papirje, kupuje in prodaja tuje valute in devize, sprejema vloge v tekočem računu in na vložne knjižice ter preskrbuje vse bančne in borzne transakcije pod najugodnejšimi pogoji. x